

23.05.2018

Reservipoliisia koskevan lainsäädännön kehittäminen

Hanke ja lausuntopyyntö

Sisäministeriö asetti 21.3.2016 hankkeen (SM008:00/2016) valmistelemaan ehdotukset täydennyspoliisia koskevan lainsäädännön kehittämiseksi. Lainsäädäntöhankkeen tehtävänä on ollut valmistella tarvittavat säädösehdotukset täydennyspoliisiin kehittämiseksi. Täydennyspoliisijärjestelmää kehittämään asetettu työryhmä ehdottaa reservipoliisia koskevan lain säätämistä. Samalla nykyinen sääntely täydennyspoliisista kumottaisiin.

Hallituksen esitysluonnokseen sisältyvät lakiehdotukset valmisteltiin sisäministeriön asettamassa työryhmässä ja viimeisteltiin virkatyönä sisäministeriössä. Esitysluonnos lähetettiin lausunnonlehdelle 14.3.2018. Lausuntoaika päättyi 4.5.2018 lukuun ottamatta Ahvenanmaan maakunnan hallitusta, jonka osalta lausuntoaika päättyi 18.5.2018.

Sisäministeriö pyysi lausuntoa seuraavilta tahoilta. Tähdellä merkityt antoivat lausunnon. Lisäksi lausunnon antoivat Suomen Punainen Risti, Suomen Vartioliikkeiden Liitto ry, Tampereen poliisien yhdistys JHL ry.

Suomen Keskusta r.p.*

Kansallinen Kokoomus r.p.

Sininen tulevaisuus r.p.

Perussuomalaiset r.p.

Suomen Sosialidemokraattinen Puolue r.p.*

Vihreä liitto r.p.*

Vasemmistoliitto r.p.*

Suomen ruotsalainen kansanpuolue r.p.

Suomen Kristillisdemokraatit (KD) r.p.*

Oikeusministeriö*

Puolustusministeriö*

Sisäministeriö/rajavartio-osasto

Työ- ja elinkeinoministeriö*

Valtioneuvoston kanslia*

Valtiovarainministeriö*

Poliisihallitus*

Puolustusvoimat

Ahvenanmaan maakuntahallitus*

Ahvenanmaan poliisilaitos*

Tulli*

23.05.2018

Poliisiammattikorkeakoulu

Suojelupoliisi*

Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry*

Palkansaajajärjestö Pardia ry

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry*

Julkisalan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry

Poliisilakimiehet ry*

Poliisihallinnon Päälliköt ja Asiantuntijat ry*

Poliisi-, ulosotto-, syyttäjä- ja maistraattilakimiesten edunvalvontajärjestö PUSH ry*

Suomen nimismiesyhdistys ry*

Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry*

oikeuskanslerinvirasto*

eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia*

tietosuojavaltuutetun toimisto*

Turvallisuuskomitea*

Lausuntopalautteen keskeisiä kohtia

1. Reservipoliisijärjestelmän tarpeellisuus

Reservipoliisijärjestelmän tarpeellisuus kyseenalaistettiin usean lausunnonantajan toimesta. Kriittisimmin reservipoliisijärjestelmään suhtautuivat vasemmistoliitto, vihreät ja valtiovarainministeriö. Suurin osa lausunnonantajia piti esitettyjä turvallisuustilanteeseen liittyviä huolia sinänsä perusteluina ja kannattivat sitä, että poliisin resursseista ja toimintakyvystä huolehditaan. Reservipoliisia sen sijaan ei pidetty oikeana ratkaisuna esitettyihin huoliin tai ainakin kehoitettiin vielä harkitsemaan uudelleen sen tarpeellisuutta. Reservipoliisijärjestelmän tarpeellisuutta poikkeusoloissa ja puolustustilassa ei juurikaan kyseenalaistettu. Sen sijaan kyseenalaistettiin onko syytä laajentaa järjestelmän käyttö normaalioloihin vain siksi, että järjestelmä olisi käytössä poikkeusoloissa ja puolustustilassa. Kaivattiin myös tarkempia perusteluja erityisesti normaaliolojen osalta sille, miksi turvallisuusviranomaisten välinen virka-apujärjestelmä ei toimi. Virka-apujärjestelmän osalta toivottiin myös taloudellisia laskelmia eli tietoa siitä, miten paljon virka-apujärjestelmän käyttö maksaisi suhteessa reservipoliisijärjestelmään.

Vasemmistoliitto ei pidä esitystä uuden reservipoliisin käyttöönottamisesta ns. normaalioloissa tarpeellisena eikä tarkoituksenmukaisena, eikä esitetyllä tavalla myöskään poikkeusoloissa. Vasemmistoliitto toteaa, että reservipoliisin luominen normaaliolojen häiriötilanteita varten siksi, että vastaava resurssi olisi käytettävissä poikkeusoloissa, on kestävä peruste reservipoliisijärjestelmän rakentamiselle.

Suomen Sosialidemokraattinen puolue toteaa, että ennen reservipoliisijärjestelmän luomista järjestelmän tarve ja tehtävien rajaus tulee määritellä tarkasti. Reservipoliisien toimivaltuudet tulee määritellä heidän valmiuksiensa ja koulutuksensa mukaan. Myös järjestelmän resurssit tulee määritellä realistisesti niin, että reservipoliisit kykenevät suoriutumaan niille määritetyistä tehtävistä. Mikäli tätä yhtälöä ei kyetä saamaan tasapainoon, järjestelmää ei tule perustaa. SDP painottaa, että kaikissa oloissa tärkeintä on varmistaa poliisien riittävä määrä ja poliisiviranomaisen toimintakyky. Tähän tulee osoittaa asianmukainen rahoitus.

23.05.2018

Vihreä liitto suhtautuu kielteisesti esitykseen. Mikäli järjestelmää päädytään kehittämään, tulee ammattipoliisien toimintaresurssit varmistaa sekä reservipoliisien koulutuksessa painottaa voimakeinojen tarkoituksenmukaista käyttöä sekä perus- ja ihmisoikeuksien osaamista.

Keskusta toteaa, että poliisin kohdalla kenttäpoliisien määrän suhteen on menty jatkuvasti kipurajalla. Kenttäpoliisien määrä on ollut jatkuvasti laskeva. Suomessa on tähän saakka ollut valmiutta uudistaa vain poliisin hallintorakenteita, jopa kolmeen kertaan lyhyessä ajassa. Kunnollisiin tehtävälähtöisiin kokonaisuudistamisiin ei ole ollut valmiutta. Lisäksi muutkin mm. poliisin tietojärjestelmien kehittämiseen kohdistuneet uudistukset eivät ole tuottaneet toivottua tulosta.

SPJL yhtyy esityksen näkemykseen poliisin riittävän varautumisen tarpeesta. Poliisi tarvitsee reservin turvallisuusympäristön äkillisiä muutoksia varten. Reservipoliisilla ei kuitenkaan voida korvata poliisin suorituskyvyn heikentymistä, joka johtuu poliisimiesten määrän jyrkästä vähentymisestä 2010-luvulla (noin 700 poliisimiestä). Reservipoliisin luomista tarpeellisempaa on poliisin päivittäisresurssien korjaaminen riittävälle tasolle. Järjestelmää luodessa tulee myös huomioida kokonaisuudessaan poliisikoulutuksen haasteet. Poliisiammattikorkeakoulussa on tälläkin hetkellä tyhjää kapasiteettia, koska kursseille ei ole tarpeeksi vaatimukset täyttäviä hakijoita. Kansalaisten luottamus poliisiin saattaa heikentyä, jos hakijat, jotka eivät ole päässeet poliisiammattikorkeakouluun, pääsevät reservipoliisijärjestelmän kautta käyttämään julkista valtaa.

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry suhtautuu hallituksen esitykseen reservipoliiseista kielteisesti. JHL kuitenkin tunnistaa tarpeet varautua tilanteisiin, joissa yhteiskuntarauha on kriittisesti koetuksella. Nämä tilanteet tulisi ns. rauhan aikana pyrkiä hoitamaan PTR- yhteistyössä.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen mielestä poliisin toimintakyvyn vahvistaminen on kannatettava tavoite. Eri asia on, millä keinoin siihen pyritään. Mielestäni perustellusti on tuotu esiin myös huoli siitä, että reservipoliisijärjestelmän luominen ja ylläpito väistämättä syö resursseja poliisin muulta toiminnalta. Näen myös jossain määrin ongelmallisena kansalaisten näkökulmasta sen, että tulisi yksi univormupukuinen henkilöryhmä lisää. Tavallisen kansalaisen voi olla vaikea hahmottaa, mitä reservipoliisit ovat ja mitä toimivaltuuksia heillä kulloinkin on.

Valtiovarainministeriö toteaa, että sisäministeriön tulisi vielä harkita, onko tarkoituksenmukaista edetä ehdotuksen pohjalta vai voidaanko lisäresurssitarpeet hoitaa muulla tavoin, ja mahdollisesti muiden turvallisuusviranomaisten kanssa yhteistyössä. Eri turvallisuusviranomaisten mahdolliset reservitarpeet ja -koulutus tulisi koordinoita.

Elinkeinoelämän keskusliitto ja Suomen Vartioliikkeitten Liitto ry toteaa, että yksityinen turvallisuusala tuottaa merkittävän osan normaaliolojen sekä erilaisten poikkeus- ja kriisiaikojen turvallisuuspalveluista ja tästä syystä valmistelussa olisi tullut tarkemmin arvioida varautumista yhteiskunnan kokonaisresurssien tarkoituksenmukaisen käytön näkökulmasta.

Reservipoliisijärjestelmää tukivat erityisesti kristillisdemokraatit, puolustusministeriö, Poliisihallitus, Turvallisuuskomitea sekä valtioneuvoston kanslia.

Suomen Kristillisdemokraatit pitää esitystä perusteltuna ja kannattaa esityksen mukaisen reservipoliisijärjestelmän käyttöönottoa. Kristillisdemokraatit pitää erittäin tärkeänä, että luotavalle reservipoliisijärjestelmälle myönnetään riittävä erillisrahoitus. Toimivan reservipoliisijärjestelmän lisäksi tarvitaan riittävät resurssit varsinaisen poliisitoiminnan turvaamiseksi.

Puolustusministeriö kannattaa reservipoliisijärjestelmän luomiseen tähtäävää säädöshanketta. Järjestelmän käyttöönotto ja kehittäminen edellyttävät entistä tiiviimpää yhteistyötä poliisin ja Puolustusvoimien välillä. Toimiva reservipoliisijärjestelmä parantaisi puolustusministeriön mukaan välillisesti myös Puolustusvoimien päätehtävän, sotilaallisen maanpuolustuksen edellytyksiä sekä normaali- että poikkeusoloissa.

23.05.2018

Poliisihallitus pitää esitystä tavoitteiltaan perusteltuna ja laajasti tunnistetussa muuttuneessa toiminta- ja turvallisuusympäristössä tarpeellisenä. Nykyinen lainsäädäntö on jäänyt ajastaan jälkeen, järjestelmä on toimimaton ja samaan aikaan tarve poliisin reserville on kasvanut entisestään.

Turvallisuuskomitean sihteeristö toteaa, että olennaista on sisäistää se, että ellei poliisille ole suunnitellusti ja etukäteen rakennettu toimivaa reserviä - oli se sitten missä muodossa hyvänsä - sitä ei myöskään ole silloin, kun sitä tositilanteessa tarvittaisiin.

Valtioneuvoston kanslia kannattaa ehdotettua sääntelyä ja katsoo, että hallituksen esitysluonnoksen mukainen reservipoliisijärjestelmä parantaisi poliisin mahdollisuuksia hallita poikkeus- ja häiriötilanteita ja siten tukea erityisesti myös valtioneuvoston kanslian valmiusyksikön keskeisenä tehtävänä olevaa valtioneuvoston johtamistoiminnan turvaamista.

Poliisin edunvalvontaliitot: Poliisihallinnon Päälliköt ja Asiantuntijat ry, Poliisilakimiehet ry, Poliisi-, ulosotto, syyttäjä- ja maistraattilakimiesten, edunvalvontajärjestö PUSH ry ja Suomen nimismiesyhdistys ry kannattavat ehdotusta sekä normaaliolojen häiriötilanteissa että poikkeusoloissa. Normaaliajan häiriötilanteiden osalta pitävät kuitenkin parempana, että niissä päätöksen reservipoliisin käytöstä voisi tehdä poliisilaitoksen poliisipäällikkö valtioneuvoston sijaan.

2. Normaaliolojen häiriötilanteet

Osa lausunnonantajista kannatti reservipoliisijärjestelmän käyttöönottoa jo normaaliolojen häiriötilanteissa ja erityisesti valtioneuvoston kanslia että poliisin edunvalvontaliitot (pois lukien SPJL) katsoivat, että päätöksentekotasoa pitäisi laskea valtioneuvostosta poliisilaitoksen poliisipäällikölle. Toisaalta useassa lausunnossa todettiin, että normaaliolojen häiriötilanne on määritelty liian laveasti ja että järjestelmää ei pitäisi laajentaa normaaliolojen häiriötilanteisiin vain siksi, että järjestelmä olisi käyttökelpoinen poikkeusoloissa ja puolustustilassa.

Keskusta toteaa, että lakiluonnoksessa ei kerrota, onko muunlaisia ratkaisuvaihtoehtoja edes mietitty erityisesti siitä näkökulmasta, onko reservipoliisijärjestelmä tehokkain ja tuloksellisin tapa hoitaa normaaliolosuhteissa yhteiskunnan yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyviä tehtäviä. Kansainvälisessä vertailussa Suomeen nyt ehdotetun kaltainen reservipoliisijärjestelmä on harvinainen. Useimmissa maissa, kuten Suomessakin, erilaisia häiriötilanteita hoidetaan pääasiassa puolustusvoimilta pyydettävän virkaavun puitteissa. Yksinomaan valtioneuvoston päätökseen perustuvalla toimintamallilla reservipoliisijärjestelmä olisi jo lähtökohdiltaan monessa suhteessa ongelmallinen. Reservin käyttämiseen liittyy aina ja normaalioloissakin yllättäviä eteen tulevia, jopa minuuteissa tai tunneissa mitattavia tilanteita, jolloin päätöksentekojärjestelmältä vaaditaan ketteryttä.

Valtioneuvoston kanslian mukaan normaaliajan häiriötilanteiden osalta nähdään paremmaksi vaihtoehdoksi se, että niissä päätöksen reservipoliisin käytöstä voisi tehdä poliisilaitoksen poliisipäällikkö valtioneuvoston sijaan, koska normaaliajan häiriötilanteissa varautuminen voi edellyttää nopeaa reagointia, jolloin valtioneuvoston toimesta tapahtuva päätöksenteko voi olla liian kankeaa ja hidasta.

Vasemmistoliitto toteaa, että esityksessä ns. ”normaaliolojen häiriötilanne” esitetään lakiin ns. legaalikäsitteeksi, mutta sitä ei ole kyetty tai haluttu määritellä riittävän tarkkarajaisesti ja täsmällisesti, jotta laista selviäisi, milloin tällainen tilanne on käsillä ja missä olosuhteissa lain perusteella noin 2000 reservipoliisia voitaisiin käyttää.

Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä pitää tärkeänä, että reservipoliisijärjestelmää hyödynnetään aidosti myös muissa kuin poikkeusoloissa. Järjestelmää ei kannata luoda pelkästään varautumisen vuoksi.

Eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että normaaliolojen häiriötilan määritelmä on laava. Toisaalta se näyttää rajoittuvan vain yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen mahdollisuuteen. Kyse ei EOA:n näkemyksen mukaan voi olla

23.05.2018

”paikallisesta” mahdottomuudesta, vaan ensin tulee turvautua poliisin sisäisiin siirtoihin. Reservipoliisia ei myöskään voitaisi käyttää poliisin työn helpottamiseen tai esimerkiksi ylityömäärärahojen säästämiseen. Perusteluissa ei konkretisoida, mitä nämä aiemmat tilanteet ovat olleet, joissa yleisen järjestyksen ylläpito on ollut mahdotonta ilman puolustusvoimia.

Oikeusministeriö toteaa, että koska lakiehdotus merkitsisi uudenlaista reservipoliisijärjestelmää normaaliolojen häiriötiloihin, tulisi kiinnittää huomiota normaaliolojen häiriötilanteen määritelmän täsmällisyyteen ja tarkkarajaisuuteen.

Elinkeinoelämän keskusliitto ja Suomen Vartioliikkeitten Liitto ry ei puolla reservipoliisin käyttöä normaalioloissa, koska normaaliolojen häiriötilanteita ei ole määritelty riittävällä tavalla.

3. Puolustustila- ja poikkeusolot

Reservipoliisijärjestelmää pidettiin laajasti tarpeellisena nimenomaan puolustustilassa ja poikkeusoloissa.

Vasemmistoliitto toteaa, että poikkeusoloissakin poliisin toiminnan tulee perustua lakeihin ja niiden pohjalta annettaviin poikkeustila-asetuksiin ja että tuolloinkaan merkittävää julkisen vallan käyttöä ei voida siirtää kouluttamattomalle vapaaehtoispoliisille.

SPJL toteaa, että reservipoliisin perustaminen poikkeusoloihin tai puolustustilaan on perusteltua. Poliisi tarvitsee reserviä kriisitilanteita varten suoriutuakseen tehtävistään.

4. Toimivaltuudet ja tehtävät

Reservipoliisien toimivaltuuksia ja tehtäviä pohdittiin useassa lausunnossa nimenomaan riittävän koulutuksen kautta. Myös poliisin apuna ja välittömässä ohjauksessa toimiminen kyseenalaistettiin sen epämääräisten perustelujen vuoksi. Lausunnoissa kehoitettiin tarkentamaan perusteluita sen osalta, miten vastuut jakautuvat ohjaavan poliisin ja reservipoliisin välillä.

Keskusta toteaa, että lakiluonnoksen 4§ (Reservipoliisin tehtävät normaaliolojen häiriötilanteissa) ei anna selkeää kuvaa poliisin ja reservipoliisin tehtäväeroista. Lähinnä siinä on kuvattu erilaisia tilanteita. Mitä olisivat esimerkiksi ”muut poliisin toimintaa tukevat tehtävät? Kysymys on myös perustuslain 124 §:n mukaisesta julkisen vallan käyttämisestä, jolloin viranomaistehtävien tulisi olla tarkkarajaisia.

Turvallisuuskomitea toteaa, että reservipoliisia koskevan lakiehdotuksen 4 §:ssä ehdotetaan reservipoliisin tehtäväksi normaaliolojen häiriötilanteissa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen yleisissä kokouksissa ja yleisötilaisuuksissa, liikenteen ohjaus, eristettyjen alueiden vartiointi sekä kiinniotettujen kuljetus ja vartiointi. Reservipoliisien tehtäviä on sinänsä syytä esittää ammattipoliisin tehtäviin verrattuna rajatummiksi. Kuitenkin on syytä arvioida sitä, onko tehtäviä esitysluonnoksessa mahdollisesti rajattu jo liikaakin.

Suomen Sosialidemokraattinen puolue toteaa, että ennen reservipoliisijärjestelmän luomista järjestelmän tarve ja tehtävien rajaus tulee määritellä tarkasti. Reservipoliisien toimivaltuudet tulee määritellä heidän valmiuksiensa ja koulutuksensa mukaan.

Vasemmistoliiton mielestä, mikäli esitys tuodaan eduskuntaan, esitystä reservipoliisin toimivaltuuksista tulisi joka tapauksessa esityksen jatkovalmistelussa arvioida uudestaan eikä varsinaisen poliisin tehtäviä tulisi siirtää tässä määrin reservipoliisin hoidettavaksi. Vasemmistoliitto toteaa, että esitysluonnoksen mukaan reservipoliisi saa vaatimattomaan koulutukseensa nähden huomattavan paljon poliisin toimivaltuuksista

Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä pitää erittäin tärkeänä, että reservipoliisin toimivaltuudet ja voimankäyttöoikeudet määritellään erittäin tarkasti lainsäädännössä.

23.05.2018

Oikeusministeriö toteaa, että jatkovalmistelussa tulisi pohtia, onko asianmukaista erottaa poikkeus- ja puolustustilassa reservipoliisin tehtävien suorittamisen ja toimivallan käytön ohjaus ehdotetulla tavalla.

SPJL toteaa, että suunnitelmat, jossa täyden koulutuksen saanut poliisi ohjaa reservipoliisia, eivät toimi kriisitilanteissa. Poliisin operatiiviset tehtävät saattavat muuttua hyvinkin nopeasti. Tällöin vaarattomalta vaikuttanut tilanne saattaa muuttua tilanteeksi, jossa poliisimies joutuu käyttämään voimakeinoja, äärimmäisessä tilanteessa ampuma-asetta. Tilanteessa poliisimiehellä ei välttämättä ole aikaa tai mahdollisuutta kertoa oikeata toimintatapaa hoitaa äkillinen tilanne

5. Aseiden kantaminen normaalioloissa

Suurin osa lausunnonantajista kyseenalaisti reservipoliisien aseenkanto-oikeuden normaalioloissa.

Poliisihallitus pitää myös hyvänä ja perusteltuna ehdotukseen sisältyvää mahdollisuutta reservipoliisien varustamiseen ampuma-aseella käyttöön otettaessa. Tämän lisäksi on tarpeen säätää ehdotuksessa kuvatulla oikeudella kantaa ja käsitellä asetta reservipoliisin koulutukseen kuuluvassa harjoitusolosuhteissa tapahtuvassa ampuma-asekoulutuksessa.

Puolustusministeriö pitää perusteltuna, että reservipoliisin aseistuksen ja voimankäytön säännösten tulee olla samat kuin poliisilla muutoinkin on. Aseistamaton reservipoliisi ei täysipainoisesti kykenisi viranomaisyhteistyöhön Puolustusvoimien kanssa varsinkaan poikkeusoloissa tai puolustustilassa.

Keskusta toteaa, että lain jatkovalmistelussa on erityisen tarkkaan arvioitava, onko ampuma-aseiden ja muiden voimakäyttövälineiden suhteen koulutuksen määrä riittävää niin peruskoulutusvaiheessa kuin myöhemminkin asianmukaisen taidon säilymisen, parantamisen ja kehittämisen kannalta ottaen huomioon, että poliisin oikeus käyttää ampuma-asetta on viimesijaisiin voimankäytön väline. Esimerkiksi poliisiammattikorkeakoulun tutkintokoulutuksessa pelkästään voimankäyttöä harjoitellaan yhteensä yli 200 tuntia koulutuksen aikana. Lisäksi kenttäpoliisi harjoittelee voimankäyttöä säännöllisesti.

SDP toteaa, että reservipoliiseille esitetty 16 päivän koulutus ei voi sellaisenaan tuoda valtuutusta esimerkiksi aseiden kantamiseen tai pakkokeinojen käyttöön. Reservipoliisien tehtävät ja valtuudet tulee suhteuttaa heidän valmiuksiinsa ja koulutukseensa.

Vasemmistoliitto toteaa, että reservipoliisille esitetään laajoja toimivaltuuksia, ja tällä perusteella sille ollaan esittämässä koulutusrajoitteesta riippuen myös laajaa oikeutta voimankäyttövälineiden käyttöön sekä aseenkanto-oikeutta, mitä emme pidä tarkoituksenmukaisena.

Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä ei kannata ajatusta ampuma-aseiden lisäämistä reservipoliisin varsinaiseen varustukseen.

Vihreät toteaa, että reservipoliisien osalta ampuma-aseiden tarve osana varustusta ei ole perusteltu. Suomessa poliisi käyttää asetta virkatehtävissä äärimmäisen harvoin, ja näin tulee olla jatkossakin.

Oikeuskanslerinvirasto toteaa, että huomioon ottaen, minkälaisissa tehtävissä reservipoliiseja olisi tarkoitus ensisijaisesti käyttää, voisi ajatella, että lievemmätkin voimankäyttövälineet, kuten kaasusumuttimet ja patukat, riittäisivät. Ampuma-aseen turvallinen ja lainmukainen käyttäminen tositilanteessa vaatii perusteellista, jatkuvaa ja resursseja kuluttavaa koulutusta. Lisäksi on pidettävä mielessä, että ampuma-aseen käyttäminen tositilanteessa lienee hyvin harvinainen poliisin toimenpide, johon valtaosa ammattipoliisimiehistäkään ei ilmeisesti joudu turvautumaan kertaakaan poliisiuransa aikana.

Eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että ei pidä perusteltuna erityisesti sitä, että esitetään ampuma-aseen käyttöoikeutta reservipoliisille. Se on äärimmäisen voimakeino ja edellyttää perinpohjaista koulutusta ja taitojen ylläpitoa sekä myös

23.05.2018

rutiineja, joita on nähdäkseni varsin vaikea hankkia muuten kuin säännöllisessä poliisityössä. Ampuma-aseen käyttötilanteet ovat vaikeasti ennakoitavia ja reservipoliisia ohjaavan poliisimiehen mahdollisuudet todella hallita tilannetta ja ”välittömästi ohjata” voivat olla hyvin rajalliset; laukauksen ampui kuitenkin reservipoliisi. EOA ei näe esitetyn erityisiä perusteita ainakaan sille, että ampuma-aseet olisivat jo normaaliolojen häiriötilanteissa reservipoliisien käytössä, varsinkin kun otetaan huomioon 4 §:n 1 momentissa määritellyt tehtävät.

Oikeusministeriö toteaa, että perustelut eivät kattavasti heijastele ehdotetun voimankäyttöoikeuden perusoikeusvaikutuksia. Kun lisäksi ottaa huomioon sen, että reservipoliisi hoitaisi tehtäviään pääsääntöisesti poliisin apuna ja läsnä ollessa, oikeusministeriö ei pidä perusteltuna säätää reservipoliisille oikeutta ampuma-aseen käyttöön.

6. Koulutus

Reservipoliisijärjestelmän koulutuksen tarpeellisuutta ja pituutta kommentoitiin useassa lausunnossa. Ehdotettua 16 päivän koulutusta pidettiin usean lausunnonantajan toimesta lyhyenä. Lisäksi todettiin, että koulutuksen on oltava riittävää suhteessa annettuihin toimivaltuuksiin ja voimakeinoihin.

Vasemmistoliiton mielestä esityksestä ei selviä, mitä eri sisältöjä ”tehtävän edellyttämä koulutus” tarkoittaa. Tämä johtunee siitä, että esityksessä ei ole haluttu tarkemmin avata reservipoliisille tarkoitettuja eri tehtävälajeita. Esityksessä reservipoliisin yleinen koulutus suhteessa reservipoliisille annettavien voimakeinojen ja voimankäytön välineiden määrään on epäsuhtainen (peruskoulutus 16 päivää ja 1 päivä/vuosi täydennyskoulutusta).

Suomen Sosialidemokraattinen puolue toteaa, että reservipoliiseille esitetty 16 päivän koulutus ei voi sellaisenaan tuoda valtuutusta esimerkiksi aseiden kantamiseen tai pakkokeinojen käyttöön. Reservipoliisien tehtävät ja valtuudet tulee suhteuttaa heidän valmiuksiinsa ja koulutukseensa.

Eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että koulutus on erittäin keskeinen kysymys. Toimivaltuuksien ja koulutuksen tulee korreloida keskenään. Jos toimivaltuudet ovat laajat, myös koulutusvaatimukset ovat korkeat. Jos ja kun toimivaltuudet ovat ainakin 5 §:n tilanteissa samat kuin poliisimiehellä, ei koulutustaso voi hyvin olennaisesti poiketa poliisimiehestä, vaikka toimittaisiinkin poliisimiehen apuna ja ohjauksessa. Tämä ohjaus ei poliisitoiminnan nopeasti vaihtuvat tilanteet huomioon ottaen voi olla aukotonta, vaan itsenäisiä ratkaisuja joudutaan väistämättä tekemään.

Vihreät toteaa, että esityksessä reservipoliiseille myönnettäisiin huomattavan laajat toimivaltuudet suhteessa esitettyyn koulutuksen keston. Herää perusteltuja epäilyjä siitä, riittäisikö näin tiivis koulutusjakso takaamaan riittävät tiedot ja taidot edes virkavastuullisten poliisien tukena toimimiseen asianmukaisesti.

Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä toteaa, että reservipoliisien koulutuksessa tulee samoin kiinnittää erityistä huomiota siihen, mitä oikeuksia ja valtuuksia heillä tulee olemaan tehtävissä. Reservipoliisien tulee myös toimia vakinaisen poliisin ohjauksessa kaikissa tehtävissä.

7. Kelpoisuusvaatimukset

Reservipoliisijärjestelmään valittavien osalta pidettiin vähäisenä vaatimusta nuhteettomuudesta. Todettiin, että poliisiammattikorkeakouluunkaan ole saatu riittävän hyviä hakijoita.

Vasemmistoliiton mielestä reservipoliisille kaavailut kelpoisuusehdot sopivuuden osalta jäävät täysin Poliisihallituksen päätettäväksi. Reservipoliisin puutteellinen koulutus ja yksipuoliset rekrytoinnit (maanpuolustusjärjestötausta) kanssa vähentävät Suomessa asuvien ihmisten luottamusta poliisin puolueettomuuteen. Reservipoliisiin rekrytoitavien henkilöiden sopivuutta ja tarvittavia ominaisuuksia ei voida eikä pidä arvioida henkilön aseharrastuksen perusteella.

23.05.2018

SPJL toteaa, että reservipoliisiin pyrkiville tulisi olla pääsykokeet, jotta henkisesti epävakaat ja fyysisesti epäsoivat henkilöt voitaisiin karsia pois jo ennen koulutusvaihetta. Pelkkä nuhteettomuusvaatimus ei kykene osoittamaan henkilön sopivuutta tehtäviin, joissa henkilölle tulee pakkovaltaoikeuksia puuttua toisten henkilöiden perustuslaillisiin oikeuksiin. Reservipoliisijärjestelmä ei voi tarjota kaikille halukkaille mahdollisuutta päästä käyttämään poliisin pakkovaltaa ilman soveltuvuustestejä.

8. Rahoitus

Lausunnoissa kannatettiin laajalti poliisin toimintaedellytysten varmistamista ja poliisin riittäviä resursseja. Lausunnoissa todettiin, että mikäli reservipoliisijärjestelmä vähentäisi poliisin resursseja tai varoja, niin järjestelmää ei tule perustaa.

Poliisihallitus pitää täysin välttämättömänä ehdotuksen perusteluihin kirjattua näkemystä tarpeesta erilliselle lisämäärärahalle järjestelmän käyttöönottoa varten sekä järjestelmän rahoittamista toimintamenomomentin ulkopuolisista poliisin varautumiseen ja valmiuden ylläpitämiseen liittyvistä varoista. Reserviä ei ole mahdollista kehittää operatiivisen toiminnan kustannuksella. Järjestelmän kehittämisellä ei saa olla negatiivista vaikutusta varsinaisen poliisitoiminnan resursointiin. Edellä mainittua rahoitusmallia on pidettävä edellytyksenä lain täytäntöönpanolle.

Valtiovarainministeriö ei ole lakiesitysluonnoksen perusteella vakuuttunut siitä, miten reservipoliisijärjestelmä olisi mahdollista saada toimivaksi. Valtiovarainministeriö toteaa, että mikäli lainsäädäntöhanke kuitenkin etenee, niin lähtökohta pitää olla, että reservipoliisin käyttöönotosta päätetään erikseen valtion talousarvion puitteissa. Julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2019-2022 ei ole erityisesti varauduttu esitettyihin menolisäyksiin. Ehdotettu lainsäädäntö voidaan toteuttaa vain poliisin toimintamäärärahan puitteissa ko. määrärahoja uudelleen kohdentamalla, mikä lakiesityksessä tulee varta vasten todeta.

Turvallisuuskomitea toteaa, että esitysluonnoksessa on asianmukaisesti korostettu sitä, että esitys edellyttäisi lisämäärärahan osoittamista poliisille. Määräraha ei saisi olla pois poliisin muista toimintamenoista eikä ammattipoliisin resursseista, joissa ei ole supistamisen varaa.

Keskusta toteaa, että reservipoliisin perustaminen, ylläpito ja töihin kutsuminen vaativat rahaa, jopa huomattaviaakin summia riippuen töihin kutsuttavien reservipoliisien määrästä sekä häiriötilanteen kestoajasta. Uudistusta ollaan tekemässä tilanteessa, missä sisäministeriön alaiset turvallisuusviranomaiset ovat painineet ja painivat näillä näkymin myös jatkossa niukkojen toimintamäärärahojen kanssa. Poliisin kohdalla kenttäpoliisien määrän suhteen on menty jatkuvasti kipurajalla. Lakiluonnoksessa ei kerrota, onko muunlaisia ratkaisuvaihtoehtoja edes mietitty erityisesti siitä näkökulmasta, onko reservipoliisijärjestelmä tehokkain ja tuloksellisin tapa hoitaa normaaliolosuhteissa yhteiskunnan yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyviä tehtäviä.

Suomen Sosialidemokraattinen puolue toteaa, että ennen reservipoliisijärjestelmän luomista järjestelmän tarve ja tehtävien rajaus tulee määritellä tarkasti. Myös järjestelmän resurssit tulee määritellä realistisesti niin, että reservipoliisit kykenevät suoriutumaan niille määritetyistä tehtävistä. Mikäli tätä yhtälöä ei kyetä saamaan tasapainoon, järjestelmää ei tule perustaa. SDP painottaa, että kaikissa oloissa tärkeintä on varmistaa poliisien riittävä määrä ja poliisiviranomaisen toimintakyky. Tähän tulee osoittaa asianmukainen rahoitus.

Vihreät pitää tärkeänä, että poliisin resurssit turvataan riittävällä tasolla. Se takaa korkeasti koulutettujen ammattipoliisien riittävän määrän. Reservipoliisijärjestelmän käynnistämisen kulut ja vuosittaiset toimintakustannukset ovat verrattain korkeat. Tulisi harkita, voisiko vastaavan lisäresurssin kohdentaa suoraan poliisitoimintaan.

Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä pitää erittäin tärkeänä, että luotavalle reservipoliisijärjestelmälle myönnetään riittävä erillisrahoitus. Reservipoliisijärjestelmän luominen ei saa johtaa siihen, että varsinaisen poliisitoiminnan rahoitusta supistetaan.

23.05.2018

Eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että perustellusti on tuotu esiin myös huoli siitä, että reservipoliisijärjestelmän luominen ja ylläpito väistämättä syö resursseja poliisin muulta toiminnalta. Jo se, että poliisi kouluttaa, ylläpitokouluttaa ja harjoituttaa reservipoliisit, on lisätehtävä poliisille: esimerkiksi kouluttajien täytynee pitkälti olla poliisimiehiä. Esityksessä todetaan silti, ettei reservipoliisijärjestelmällä tulisi olla vaikutusta poliisien määrään tai resursseihin – siis lisätehtäviä, mutta ei lisäresursseja.

Suomen Punainen Risti suhtautuu varoen julkista valtaa sisältävien tehtävien antamiseen niukasti koulutetulle henkilöstölle harvinaisissa ja erityisyytensä vuoksi psyykkisesti kuormittavissakin tilanteissa, SPR korostaa, että Suomessa on jo Vapaaehtoinen pelastuspalvelu, joka viranomaisten - ja useimmiten juuri poliisin - hälytyksestä auttaa viranomaisten johtamissa tilanteissa satoja kertoja vuosittain. Poliisi käyttää vapaaehtoisten apua esimerkiksi etsinnöissä, liikenteenohjauksessa ja muissa tukitehtävissä. Vapaaehtoisen pelastuspalvelun verkosto on hälytettävissä nopeasti auttamistilanteisiin jo arjen onnettomuuksissa ja se toimii kattavasti ympäri maan. Näiden tuhansien auttajien joukossa on paljon henkilöitä, jotka häiriötilanteissa ja poikkeusoloissakin voisivat olla viranomaisten tukena käyttämättä itsenäisesti viranomaisten valtuuksia. Lisäksi Vapaaehtoisten pelastuspalvelun käyttö on kustannustehokasta. Järjestöt vastaavat vapaaehtoisten kouluttamisesta, varusteista ja hälytysvalmiudesta.

Muita huomioita

Poliisihallitus esittää, että lakiehdotukseen lisättäisiin säännös toiminnalliseen harjoitteluun osallistumisesta, josta päättäisi poliisiylijohtaja. Harjoitteluun kutsuttaisiin reservipoliiseja vuoro vuosin noin sadasta muutamaan sataan henkilöä vuodessa. Harjoittelu tapahtuisi esimerkiksi etukäteen tiedossa olevien suurten yleisötapahtumien yhteydessä.

Keskusta toteaa, että poliisin kohdalla säästöjä on haettu viime vuosina mm. lakkauttamalla maaseudun poliisiasemia tai jätetty niitä ns. kylmäasemiksi ilman miehitystä. Tämän seurauksena monin paikoin kenttäpoliisi on jopa useiden tuntien matkan päässä. Arjen turvallisuuden ylläpitämisen kannalta Suomessa on jo selkeitä katvealueita, johon reservipoliisijärjestelmä ei tuo ratkaisua. Päinvastoin, se saattaisi jopa viedä tai vähintäänkin vesittää mahdollisuuksia vahvistaa kenttäpoliisien rahoitusta.

Vasemmistoliitto toteaa, että esitys vähättelee poliisin nykyisten yhteistyökumppaneiden, kuten Puolustusvoimien, Tullin sekä Rajavartiolaitoksen ja Frontexin virka-avun samoin kuin pelastustoimen ja terveydenhuollon merkitystä normaali- ja poikkeusoloissa poliisin todellisena reservinä. Perusteluissa ei edes mainita Tullin rikostorjunnan osuutta Poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistyössä (PTR-yhteistyö).

Vihreä liitto toteaa, että esitys suhtautuu hyvin kapeasti poliisiin tämän hetkisiin mahdollisuuksiin saada virka-apua esimerkiksi Puolustusvoimilta, Rajavartiostolta ja Tullilta sekä kansainvälisesti Frontexilta. Viranomaisten välisen yhteistyön ja sujuvan virka-avun antamisen kehittäminen on niin normaalioloissa kuin poikkeusolojenkin varalta tarpeen.

Tietosuojavaltuutetun toimisto totesi, että esitys ei ole tietosuoja-asetuksen taikka rikosasioiden tietosuojadirektiivin mukainen.

Oikeusministeriö toteaa, että esitysluonnoksessa reservipoliisin pääasialliset tehtävät olisivat, ainakin normaaliolojen häiriötilanteissa, sellaisia, joita voivat voimassa olevan lainsäädännön nojalla rajoitetusti hoitaa esimerkiksi järjestyksenvalvojat ja vartijat. Oikeusministeriö toteaa, että määräaikaiseen virkasuhteeseen nimittämistä ei tule käyttää järjestelyyn liittyvien valtiosääntöoikeudellisten vaatimusten kiertämiseen.